

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2018
ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1.

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

α. *Εθνικές γαίες*

β. *Πεδινόι*

γ. *Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.)*

Μονάδες 15

A2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν το περιεχόμενο της πρότασης είναι σωστό, ή τη λέξη **Λάθος**, αν το περιεχόμενο της πρότασης είναι λανθασμένο:

α. Μόνο προς το τέλος του 19ου αιώνα η ελληνική ναυτιλία ακολούθησε ανοδική πορεία.

β. Η εμφάνιση σημαντικών βιομηχανικών μονάδων στην Ελλάδα έγινε γύρω στα 1870.

γ. Η οργάνωση των κομμάτων στην Ελλάδα ήταν εμφανής μόνο στο επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα.

δ. Οι Εκλεκτικοί υποστήριζαν την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας.

ε. Με τη συνθήκη του Νεϊγύ (Νοέμβριος 1919) μετακινήθηκαν για πρώτη φορά πρόσφυγες από τη Βουλγαρία προς την Ελλάδα.

Μονάδες 10

B1. Πώς κάλυψε η Ελλάδα το κόστος της συμμετοχής της στις πολεμικές αναμετρήσεις από το 1917 μέχρι το 1920;

Μονάδες 10

B2. α. Ποια ήταν τα αίτια του διωγμού των Ελλήνων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1914; (μονάδες 7)

β. Ποιες μορφές έλαβε η καταπίεση των Ελλήνων κατά τη διάρκεια του διωγμού αυτού; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1. Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποια ήταν η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων έναντι των επαναστατών του Θερίσου; (μονάδες 13)

β. Ποιες ήταν οι ενέργειες των Μεγάλων Δυνάμεων έως το τέλος του κινήματος του Θερίσου; (μονάδες 12)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι διπλωματικοί εκπρόσωποι, εξάλλου, των προστάτιδων Δυνάμεων, υπεύθυνοι για τη δράση των αντιπροσωπευτικών ευρωπαϊκών αghμάτων στη Μεγαλόνησο, παρά την κοινή επιθυμία τους –με προεξάρχοντες τον Άγγλο και το Ρώσο πρόξενο– να αντιδράσουν άμεσα στην επαναστατική πρόκληση, ήταν φυσικό τελικά να εμπλακούν

σε εγγενείς δυσχέρειες, σε διαφωνίες και σε αντιφατικές πιέσεις. Η αντιγνωμία γύρω από τον καθορισμό των μέσων και των μεθόδων για την καταστολή του κινήματος, η ανεπάρκεια των διεθνών στρατευμάτων σε αριθμό ανδρών –1.800 αρχικά, 3.000 αργότερα, μετά την άφιξη των ενισχύσεων– και σε πολεμικά μέσα, αλλά και η διστακτικότητα των δημοκρατικών κυβερνήσεων του Λονδίνου, της Ρώμης και των Παρισίων να λάβουν μέτρα ικανά να προκαλέσουν αιματοχυσία και να εξεγείρουν την κοινή γνώμη, αποτέλεσαν βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες στην ανάληψη αποτελεσματικών στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίον των επαναστατών.

Κ. Σβολόπουλος, «Η Κρητική Πολιτεία από το 1899 ως το 1909», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΔ΄, *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, σ. 211.

Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στη νέα κατάσταση δεν υπήρξε αρχικά ενιαία, δεδομένου ότι οι εξελίξεις στο διεθνές σκηνικό βάθαιναν ολοένα και περισσότερο τις αντιθέσεις εντός του άλλοτε «ευρωπαϊκού κονσέρτου»*, καθώς η ανθρωπότητα βάδιζε αργά αλλά σταθερά προς την πρώτη παγκόσμια σύρραξη του 20ού αιώνα. Υπήρξε εν τούτοις τελικά μεταξύ τους ένας κοινός παρονομαστής, που συνίστατο στη διαπίστωση ότι ο αρχικός βασικός λόγος της επιλογής του Ύπατου Αρμοστή, ως ενός προσώπου ευρείας λαϊκής αποδοχής, που θα λειτουργούσε σαν κυματοθραύστης προκειμένου να διατηρηθεί το status quo**, είχε πλέον εκλείψει. Από τη στιγμή που εδραιώθηκε αυτή η πεποίθηση, οι ημέρες παραμονής του Γεωργίου στην ύπατη αρμοστεία ήταν μετρημένες. Οι απευθείας επαφές των προξένων με τους επαναστάτες, που αρχικά είχαν αντιμετωπιστεί ως «ένοπλες συμμορίες», και η ουσιαστική αποδοχή του αιτήματος να συσταθεί ειδική εξεταστική επιτροπή, προκειμένου να προτείνει τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις, σηματοδότησαν την ουσιαστική αυτή στροφή της ευρωπαϊκής πολιτικής.

* ευρωπαϊκό κονσέρτο: άτυπη συνεργασία ευρωπαϊκών κρατών για επίλυση κρίσεων κατά τον 19ο αι.

** status quo: η υπάρχουσα κατάσταση.

Λ. Καλλιβρετάκης, «Κρήτη 1871-1913. Το τέλος της Οθωμανικής κυριαρχίας», *Ιστορία του Νέου*

Ελληνισμού 1770-2000, τόμ. 5, εκδ. Τα Νέα-Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, σ. 340.

Μονάδες 25

Δ1. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να απαντήσετε στα εξής ερωτήματα:

α. Ποιοι είναι οι λόγοι που στα τέλη της δεκαετίας του 1850 οδήγησαν σε μια συνολική δυσaréσκεια εναντίον του βασιλιά Όθωνα; (μονάδες 10)

β. Με ποια αιτήματα συνδέεται αυτή η δυσaréσκεια; (μονάδες 8)

γ. Πώς και από ποιους εκφράζεται; (μονάδες 7)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Πρώτον, ο Όθων σε γενικές γραμμές είχε εξευτελίσει το συνταγματικό πολίτευμα, κυβερνώντας ουσιαστικά ως απόλυτος μονάρχης επικεφαλής μιας φιλοβασιλικής φατρίας δουλοπρεπών πολιτικών. Η αντίδραση σε αυτή τη χειραγώγηση του πολιτικού συστήματος εντεινόταν ολοένα, ιδίως από τους νεότερους και με πανεπιστημιακές σπουδές πολιτικούς, των οποίων οι πολιτικές τάσεις ήταν πιο φιλελεύθερες και δημοκρατικές. Δεύτερον, η αρχική αντίδραση του Όθωνα στην κήρυξη του αγώνα για την ενοποίηση της Ιταλίας το 1859 υπονόμεισε τη δημοτικότητά του στο ευρύ κοινό και προσέφερε στους αντιπάλους του τροφή για να

υποδαυλίζουν τη δυσaréσκεια εναντίον του. Ο λαός γενικά υποστήριζε τον ιταλικό αγώνα, βλέποντας σε αυτόν να αντανakλώνται τα δικά του αλυτρωτικά όνειρα. Ο Όθων αντίθετα υποστήριζε ανοιχτά την Αυστρία στην προσπάθειά της να καταστείλει την εξέγερση των Ιταλών. Τρίτον, πολλοί Έλληνες, βλέποντας την υποστήριξη που προσέφεραν η Μ. Βρετανία και η Γαλλία στους Ιταλούς επαναστάτες, θεώρησαν ότι η αιτία για την οποία οι δυτικές μεγάλες δυνάμεις εξακολουθούσαν να μη βλέπουν ευνοϊκά τον ελληνικό εθνικιστικό αγώνα ήταν ο Όθων. Τέταρτον, το ζήτημα της διαδοχής εξακολουθούσε να ταλανίζει* τον Όθωνα. Το βασιλικό ζεύγος παρέμενε άτεκνο και έτσι, σε περίπτωση θανάτου του, ο θρόνος θα περνούσε σε κάποιον από τους αδελφούς του, που όλοι τους αρνιόνταν να βαπτιστούν ορθόδοξοι και ως εκ τούτου δήλωναν ανοιχτά ότι θα αποποιούνταν και τον θρόνο. Ο Όθων εξακολουθούσε να αρνείται να αποκαλύψει ποιον θα όριζε διάδοχό του, κι έτσι το ζήτημα της διαδοχής μείωνε τη δημοτικότητά του τόσο στον ελληνικό λαό όσο και στη ρωσική κυβέρνηση, που ανησυχούσε ότι η απουσία ορθόδοξου διαδόχου θα είχε σοβαρό αντίκτυπο στη θέση της Ρωσίας στην περιοχή.

* ταλανίζει: βασανίζει.

Th. W. Gallant, *Νεότερη Ελλάδα, Από τον πόλεμο της Ανεξαρτησίας μέχρι τις μέρες μας*, μτφρ. Γ. Σκαρβέλη, εκδ. Πεδίο, Αθήνα 2017, σ. 130-131.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Οι διάφορες ιδεολογικές θέσεις, τα πολιτικά προγράμματα και τα κοινωνικοοικονομικά συμφέροντα συνέκλιναν λοιπόν σε μια σειρά μέτρα, από τα οποία οι αντιπολιτευόμενοι προσδοκούσαν μια εκ βάθρων αλλαγή του πολιτικού συστήματος: ελεύθερες εκλογές, γενικό εξοπλισμό ή σχηματισμό εθνοφυλακής, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, δημόσιες επενδύσεις υποδομής, λιτότητα και μια λιγότερο περίπλοκη διοίκηση –συνθήματα που ακούγονταν παντού όπου εκδηλώνονταν δυσaréσκεια. Χαρακτηριστικό για την κατάσταση και τον πολιτικό λόγο εκείνων των ετών είναι το γεγονός ότι το αίτημα για σεβασμό του ισχύοντος συντάγματος θεωρούνταν επαναστατικό σύνθημα!

G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936*, τόμ. Α', μτφρ. Θ. Παρασκευόπουλος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2004, σ. 356.

Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Το αντιπολιτευτικό ρεύμα συνεχώς μεγάλωνε και η κατάσταση στην Αθήνα και στις επαρχίες ήταν εκρηκτική. Η δυσaréσκεια γινόταν αισθητή και στους κόλπους του στρατού και κυρίως των αξιωματικών. [...] Σύντομα όμως άρχισαν πάλι να εκδηλώνονται αντιδυναστικές ενέργειες στην πρωτεύουσα και στις επαρχίες (Ναύπλιο, Τρίπολη, Άργος, Μεσσηνία, Λακωνία). [...] Εν τω μεταξύ η δράση των αντικαθεστωτικών μεγάλωνε και, ενώ όλα έδειχναν ότι η επανάσταση πλησίαζε, οι Βασιλείς αναχώρησαν για περιοδεία στις επαρχίες, όπου πίστευαν ότι είχαν ισχυρά ερείσματα*, ελπίζοντας έτσι να εξουδετερώσουν τις συνωμοτικές ενέργειες. Μετά την αναχώρηση του Όθωνα από την πρωτεύουσα, οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες. Ο Ζαΐμης, ο Βούλγαρης, ο Δεληγιώργης, ο Κουμουνδούρος κ.ά., στις 11 Οκτωβρίου, με ψήφισμα, ανήγγειλαν στον ελληνικό λαό την κατάργηση της Βασιλείας. Κατέλαβαν τα Ανάκτορα, την Αστυνομία και το Πανεπιστήμιο, ενώ σχηματίστηκε προσωρινή κυβέρνηση.

* ερείσματα: στηρίγματα.

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ**

ΘΕΜΑ Α1

α. Σχολικό βιβλίο, σελ. 23-24: «Από τα πολλά προβλήματα που κληροδότησε η οθωμανική κατοχή... ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα».

β. Σχολικό βιβλίο, σελ. 77: «Οι πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη... σε άνεργους πτυχιούχους και στους μικροκαλλιεργητές». Ήταν ένα από τα κόμματα που συμμετείχε στην Εθνοσυνέλευση του 1862-1864.

γ. Σχολικό βιβλίο, σελ. 153 και 156: «Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο... και οριστική στέγαση». «Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930... είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 50: «Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο... δεν άργησαν να φανούν.»

ΘΕΜΑ Β2

α. Σχολικό βιβλίο, σελ. 138: «Η εθνική αφύπνιση των Τούρκων... επιδείνωσε τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας.»

β. Σχολικό βιβλίο, σελ. 139: «Οι καταπιέσεις που υπέστησαν οι Έλληνες... εκτελέστηκαν.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 213-215: «Η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων και οι διπλωματικοί ελιγμοί του Ελ. Βενιζέλου» και «Το τέλος της επανάστασης του Θερίσου και ο θρίαμβος της πολιτικής του Ελευθερίου Βενιζέλου» (επιλεκτικά σημεία)

α. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν τήρησαν ενιαία στάση έναντι των επαναστατών. Οι περισσότερες ανέμεναν τις εξελίξεις και μόνο η Ρωσία υποστήριζε φανερά τον Πρίγκιπα. Ρωσικό πολεμικό κανονιοβόλησε επανειλημμένα τις θέσεις των επαναστατών στο Θέρισο, χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα. Ο Βενιζέλος είχε σωστά εκτιμήσει τη διεθνή πολιτική και ήταν βέβαιος ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις ήταν αδύνατο να συμφωνήσουν στην τήρηση ενιαίας στάσης έναντι του κινήματος. Αρκούσε και μια μόνο διαφωνία, για να ματαιωθεί η συντονισμένη δράση των ξένων στρατευμάτων. Εξάλλου, οι Δυνάμεις δεν μπορούσαν να παραβλέψουν τον κίνδυνο εμφύλιου πολέμου, που θα γενικευόταν στην Κρήτη με αφορμή τη δική τους ανάμιξη. Όπως σχολιάζει ο Σβολόπουλος στην «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους»

μπορεί η κοινή τους επιθυμία να ήταν η καταστολή της επανάστασης, όμως υπήρχαν δυσχέρειες και διαφωνίες που έπρεπε να ξεπεραστούν, όπως τα μέσα και οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν ή η ανεπάρκεια των στρατευμάτων. Κυρίως όμως η Αγγλία, η Γαλλία και η Ιταλία δίσταζαν να προχωρήσουν σε αιματηρή καταστολή της επανάστασης για να μην προκαλέσουν την κοινή γνώμη, οπότε καθυστέρησαν τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων εναντίον των επαναστατών. Άλλωστε, όπως αναφέρει και το κείμενο Β', η μη ενιαία στάση των Μ. Δυνάμεων απέναντι στο κίνημα ήταν αποτέλεσμα των διεθνών εξελίξεων που μεγάλωναν τις αντιθέσεις μεταξύ του και θα οδηγούσαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

β. Η κρίση μετατοπίστηκε στο πεδίο της διπλωματίας και αναζητήθηκε πολιτική λύση. Οι αντιπρόσωποι των Μεγάλων Δυνάμεων, εκτιμώντας την κατάσταση που διαμορφώθηκε στο νησί, με φανερή την πτώση της δημοτικότητας του Πρίγκιπα, αλλά και με την καθολική σχεδόν αποδοχή των επαναστατικών ιδεών από το λαό, κινήθηκαν προς εξομάλυνση της κρίσης με διαπραγματεύσεις. Ήταν αυτό ακριβώς που προέβλεψε ο Βενιζέλος, ότι ο επαναστατικός αγώνας τον οποίο ανέλαβε «απέδειξε ότι η διπλωματία εις των ζητημάτων των υποδούλων λαών την λύσιν προβαίνει μόνον όταν ταύτα τίθενται προ αυτής υπό την οξυτάτην μορφήν της εθνικής εξεγέρσεως...». Παρά τις διαφωνίες τους οι Μ. Δυνάμεις συμφωνούσαν ότι πλέον ο συγκεκριμένος Ύπατος Αρμοστής (πρίγκιπας Γεώργιος) δεν ήταν πρόσωπο ευρείας αποδοχής από τον λαό και ότι ήταν αδύνατον να διατηρηθεί η υπάρχουσα κατάσταση, όπως αναφέρει το κείμενο Β'. Έτσι κινήθηκαν σε απευθείας διαπραγματεύσεις με τους επαναστάτες που πλέον δεν αντιμετώπιζονταν ως «ένοπλες συμμορίες». Αποδέχθηκαν το αίτημα να συσταθεί ειδική εξεταστική επιτροπή για να προτείνει τις απαραίτητες αλλαγές που έπρεπε να γίνουν, σηματοδοτώντας με αυτόν τον τρόπο την ουσιαστική αλλαγή της ευρωπαϊκής πολιτικής στάσης. Τα πρώτα υπομνήματα των επαναστατών προς τους εκπροσώπους των Δυνάμεων έθεταν ως ανυποχώρητη βάση συζήτησης το ενωτικό ζήτημα. Νωρίς όμως κατέστη σαφές ότι οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις δεν ήταν ακόμη έτοιμες για τη λύση αυτή και ο Βενιζέλος, σταθμίζοντας πάντοτε την υφισταμένη κατάσταση, άρχισε να σχεδιάζει τις υποχωρήσεις του, για να εξασφαλίσει τα μεγαλύτερα δυνατά κέρδη. Στόχος του ήταν να δημιουργηθεί προς το παρόν και στην Κρήτη ένα καθεστώς ανάλογο με εκείνο της Ανατολικής Ρωμυλίας, ουσιαστικά ελεύθερο, με σκιάδη σουλτανική επικυριαρχία. Η επιμονή των επαναστατών στον ένοπλο αγώνα και η παράταση της έκρυθμης κατάστασης, που απειλούσε με κατάρρευση την οικονομική και πολιτική υπόσταση της Κρήτης, ανάγκασε τις Προστάτιδες Δυνάμεις να αποστείλουν αυστηρό τηλεσίγγραφο προς τους επαναστάτες στις 2 Ιουλίου 1905. Οι Γενικοί Πρόξενοι των Δυνάμεων, οι οποίοι υπέγραψαν αυτήν τη διακοίνωση, καθιστούσαν σαφές ότι δεν μπορούσαν να μεταβάλουν το πολιτικό καθεστώς του νησιού. Διαβεβαίωναν όμως ότι θα επιφέρουν ουσιώδεις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις, που θα βελτίωναν θεαματικά την κατάσταση, υπό το ρητό όρο ότι εντός 15 ημερών οι επαναστάτες όφειλαν να καταθέσουν τα όπλα, με παράλληλη χορήγηση γενικής αμνηστίας.

ΘΕΜΑ Δ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 75-76: «Η “νέα γενιά”»

α. Η νέα γενιά ασκούσε έντονη κριτική στους παλαιότερους και φρονούσε ότι το συνταγματικό πολίτευμα δεν μπορούσε να αναπτυχθεί, καθώς το εμπόδιζαν η Αυλή και ο ίδιος ο βασιλιάς, τον οποίο θεωρούσε πολιτικά ατάλαντο. Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850 έγινε φανερή μια συνολική δυσaréσκεια μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και της δυσλειτουργίας του πολιτικού

συστήματος και συγκροτήθηκαν αντιπολιτευτικοί όμιλοι. Όπως ο αναφέρει ο Gallant στο έργο του «Νεότερη Ελλάδα» η συμπεριφορά του βασιλιά Όθωνα και η στάση του απέναντι σε συγκεκριμένα γεγονότα οδήγησαν στη δημιουργία αυτής της δυσaréσκειας εναντίον του. Αρχικά, ο τρόπος διακυβέρνησης της χώρας από εκείνον· η εικόνα του απόλυτου μονάρχη που υποβαθμίζει το σύνταγμα και ακολουθείται από δουλοπρεπείς πολιτικούς εξαγρίωνε τους νεότερους πολιτικούς που είχαν φιλελεύθερες και δημοκρατικές ιδέες. Έπειτα, η φανερή υποστήριξή του προς τους Αυστριακούς στην καταστολή της εξέγερσης των Ιταλών για την ενοποίηση της χώρας τους το 1859 (ενώ ο ελληνικός λαός τους υποστήριζε βλέποντας σε αυτούς τα δικά του αλυτρωτικά όνειρα) μείωνε ακόμα περισσότερο τη δημοτικότητά του. Παράλληλα, οι Έλληνες βλέποντας την υποστήριξη των Μ. Δυνάμεων στον ιταλικό αγώνα θεωρούσαν ότι δεν αντιμετωπιζόταν ευνοϊκά ο δικός τους αγώνα εξαιτίας του Όθωνα. Τέλος, πολύ σημαντικό ρόλο στην κορύφωση της δυσaréσκειας έπαιξε το ζήτημα της διαδοχής στον βασιλικό θρόνο. Η ατεκνία του βασιλικού ζεύγους δημιουργούσε προβλήματα, καθώς τα αδέρφια του Όθωνα αρνούνταν να βαπτιστούν ορθόδοξοι, σε περίπτωση ανάληψης του θρόνου από αυτούς, ενώ και ο ίδιος ο Όθωνας δεν αποκάλυπτε ποιον ορίζει ως διάδοχό του. Έτσι, η δημοτικότητά του μειωνόταν όχι μόνο απέναντι στον ελληνικό λαό αλλά και στην Ρωσία που θεωρούσε ότι ένας μη ορθόδοξος διάδοχος στον ελληνικό θρόνο θα είχε επιπτώσεις στη θέση της στην περιοχή.

β. Οι ιδεολογικές τάσεις της εποχής και οι διάφοροι πολιτικοί και κοινωνικοοικονομικοί κύκλοι συνέκλιναν στη λήψη μιας σειράς μέτρων για την ριζική αλλαγή του πολιτικού συστήματος. Οι αντιπολιτευτικοί όμιλοι που συγκροτήθηκαν υποστήριξαν εκσυγχρονιστικά κατά κύριο λόγο αιτήματα: ελεύθερες εκλογές, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ίδρυση αγροτικών τραπεζών, απλούστερη διοίκηση, γενικό εξοπλισμό ή σχηματισμό πολιτοφυλακής, συνθήματα δηλαδή που, όπως αναφέρει και το κείμενο Β ακούγονταν όπου εκδηλωνόταν δυσaréσκεια. Χαρακτηριστικό της πολιτικής αναταραχής την εποχή εκείνη αποτελεί το γεγονός ότι το αίτημα για σεβασμό στο Σύνταγμα θεωρούνταν επαναστατικό σύνθημα.

γ. Τα αιτήματα αυτά εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος. Το Φεβρουάριο του 1862 η δυσaréσκεια κατέληξε σε επανάσταση, με αίτημα την απομάκρυνση του βασιλιά. Στην επανάσταση συμμετείχαν κατά κύριο λόγο αξιωματικοί, άνεργοι απόφοιτοι πανεπιστημίου που δεν ήθελαν να εργαστούν στους κλάδους της αγροτικής και βιοτεχνικής παραγωγής και αισθάνονταν κοινωνικά αδικημένοι. Συμμετείχαν ακόμη και πολλά άτομα ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, τα οποία ζητούσαν ευκαιρίες για ενεργότερη συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Όπως σχολιάζει το κείμενο Γ', η κατάσταση διαρκώς επιδειωνόταν όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και στην επαρχία και ο επαναστατικό αναβρασμός επεκτάθηκε και στο ίδιο το στράτευμα, κυρίως στου κόλπους των αξιωματικών. Δεν άργησαν να εκδηλωθούν αντιβασιλικές ενέργειες στην Αθήνα και σε μεγάλες επαρχιακές πόλεις, χωρίς όμως να ανησυχούν τον Όθωνα ο οποίος ξεκίνησε περιοδεία στην επαρχία θεωρώντας ότι έχει ακόμα την υποστήριξη του λαού. Τότε βρήκαν την ευκαιρία πολλοί πολιτικοί μεταξύ των οποίων ο Ζαΐμης, ο Βούλγαρης, ο Δεληγιώργης με ψήφισμά τους να ανακοινώσουν στον ελληνικό λαό την κατάργηση της βασιλείας, καταλαμβάνοντας παράλληλα τα ανάκτορα, την αστυνομία και το πανεπιστήμιο και σχηματίζοντας προσωρινή κυβέρνηση. Στις 12 Οκτωβρίου 1862 ο Όθων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα.